

MONNELL in MORRIS v. ZDRUŽENO KRALJESTVO

(Eur. Court H.R., 2. 3. 1987, Series A no. 115)

[...]

10. - 22. [Septembra 1981 je porota pred Kraljevim sodiščem [Crown Court] v Exetru britanskega državljana Briana Arthurja Monnella, rojenega leta 1945, spoznala za krivega kaznivega dejanja vloma. Izrečena mu je bila kazen treh let zapor. Čeprav mu je odvetnik, ki ga je zagovarjal na sojenju, pisno odsvetoval pritožbo, češ da nima nikakršnih možnosti za uspeh, je Monnell podal prošnjo, s katero je poskušal dobiti dovoljenje za pritožbo zoper obsodbo in izrečeno kazen. Dne 2. 12. 1981 mu je izdajo dovoljenja odklonil sodnik posameznik [single judge], zato je Monnell svojo vlogo v celoti ponovil pred prizivnim sodiščem. 20. 5. 1980 jo je zavrnilo z ugotovitvijo, da je podlaga za pritožbo „v celoti neutemeljena“. Sodišče je tudi odločilo, da je s pošiljanjem vlog za izdajo dovoljenja za pritožbo neupravičeno zapravljal čas sodišča. Zaradi tega je skladno z 29. členom Zakona o kazenski pritožbi [Criminal Appeal Act 1968] zahtevalo, da se osemindvajset dni, ki jih je med obravnavanjem njegove vloge preživel v priporu, ne šteje v izrečeno kazen.

Britanskemu državljanu Nevillu Morrisu, rojenemu leta 1939, je avgusta 1980 porota pred Kraljevim sodiščem izrekla obsodbo zaradi sodelovanja v trgovini s heroinom. Izrečena mu je bila triinpolletna zaporna kazen. Po obsodbi mu je zagovornik odsvetoval pritožbo. Morris je kljub temu podal prošnjo za izdajo dovoljenja za pritožbo. Sodnik posameznik (20. 5. 1981) in prizivno sodišče (27. 10. 1981) mu dovoljenja za pritožbo nista odobrila, slednje je tudi odredilo izbris šestinpetdesetih dni, ki jih je med čakanjem na izid pritožbenega postopka preživel v priporu.

Sodnik posameznik in prizivno sodišče sta prošnjo za izdajo dovoljenja za pritožbo v obeh primerih pretehtala na podlagi vseh relevantnih dokumentov, vključno z zapisnikom s sojenja, vendar brez navzočnosti strank in brez slišanja ustnih ugovorov tožilstva in obrambe. Sodišče (ne pa tudi sodnik posameznik) je zasedalo javno.]

[...]

Postopek pred Komisijo

33., 34. [V svojih vlogah z dne 5. 8. 1981 in 13. 3. 1982 sta g. Monnell in g. Morris zatrjevala, da sta bila žrtvi kršitev 5. člena (odvzem prostosti v času postopka pred prizivnim sodiščem), 6. člena (ker se nista mogla udeležiti ali imeti zastopnika v omenjenem postopku) in 14. člena Konvencije. Mnenje Komisije z dne 11. 3. 1985 je bilo, da je prišlo do kršitve 1. odstavka 5. člena (deset glasov proti enemu) in 6. člena (devet glasov proti dvema), vendar je menila, da ni potrebno ločeno preučevati, ali je prišlo do kršitve 14. člena v povezavi s 5. oziroma 6. členom.]

Pravna vprašanja

Postopek I. Zatrjevanje kršitve 1. odstavka 5. člena

36. - 51. [Sodišče je menilo, da so angleška sodišča postopala zakonito in da odredbe o odvzemu prostosti niso bile samovoljne, zato 5. člen ni bil kršen.]

II. Zatrjevanje kršitve 1. in 3. (c) odstavka 6. člena

54. [...] Sodba v primeru Delcourt z dne 17. 1. 1970 je vzpostavila načelo, da zaščita, ki jo zagotavlja 6. člen, ne preneha z odločitvijo na prvi stopnji. [...]

55. V skladu z običajnim postopkom pred prizivnim sodiščem g. Monnell in g. Morris v postopku za izdajo dovoljenja za pritožbo nista bila osebno navzoča niti ju niso ustno zaslišali [...]

56. Uporaba 1. in tudi 3. odstavka 6. člena pred prizivnimi in kasacijskimi sodišči je odvisna od posebnih značilnosti zadevnega postopka (glej, inter alia, zgoraj omenjeno sodbo v primeru Delcourt in sodbi v primeru Pakelli). Upoštevati je potrebno celotno izpeljavo postopka v domačem pravnem redu in vlogo, ki jo ima v njem prizivno in kasacijsko sodišče (glej sodbo v primeru Sutter, in tam navedene primere). Kot je v poročilu navedla že Komisija, je pri odločitvi, ali je bilo načelu poštenosti iz 6. člena zadoščeno, potrebno upoštevati naravo postopka za pridobitev dovoljenja za pritožbo, njegov pomen v celotnem kazenskem postopku, obseg pooblastil prizivnega sodišča, in tudi kako so bili pred prizivnim sodiščem interesi vlagateljev dejansko zastopani in zavarovani.

57. Tudi v primerih, ko pritožbe slonijo na dejanskih in ne le na pravnih vprašanjih, prizivno sodišče pri odločanju o vlogi za izdajo dovoljenja za pritožbo ne obravnava ponovno dejstev primera in tudi ne pokliče prič. [...]

58. Čeprav v drugačni zvezi, je Sodišče v sodbi v primeru Colozzo z dne 12. 2. 1985 odločilo,

da vzpostavlja 1. odstavek 6. člena splošno načelo, da je oseba, ki je obdolžena kaznivega dejanja, upravičena do udeležbe na sodni obravnavi. Ozko vprašanje, ki se je nanašalo na odločitev o odobritvi ali zavrnitvi dovoljenja za pritožbo, samo po sebi ni zahtevalo ustne razprave na javni obravnavi ali osebne navzočnosti obeh vlagateljev pred prizivnim sodiščem (glej sodbo v primeru Axen, in zgoraj omenjeno sodbo v primeru Sutter).

Vendar pa prizivno sodišče g. Monnellu in g. Morrisu ni le odreklo dovoljenja za pritožbo, ampak je tudi izvršilo svojo pristojnost po 29. členu (1) Zakona o pritožbenem postopku in proti njima odredilo odvzem prostosti v obliki 'izgube časa' [loss of time]. [...]

59. Namen pristojnosti prizivnega sodišča, da odredi 'izgubo časa', je v omejevanju števila povsem nemeritornih prošelj za izdajo dovoljenja za pritožbo, ki bi lahko sicer ovirale proces obravnavanja vsebinskih pritožb.

1. odstavek 6. člena predpisuje, da je potrebno kazenske primere obravnavati v „razumnem roku“. Iz tega nedvomno izhaja, da je cilj izvrševanja pooblastila, ki ga daje 1. odstavek 29. člena, legitimen v luči interesov ustreznega izvrševanja sodne oblasti v skladu z namenom 6. člena.

60. Komisija je pretehtala, da je 6. člen zaradi velike potencialne nevarnosti izgube prostosti, ki je grozila g. Monnellu (osem mesecev) in g. Morrisu (štiri mesece), zahteval da se zagotovi njuna navzočnost in možnost, da bi bila slišana v kontradiktornem postopku. [...]

62. Načelo enakosti orožja, ki je vgrajeno v pojem poštenosti iz 1. odstavka 6. člena, so spoštovali s tem, da (tako kot oba obtoženca) tudi tožilstvo pred sodnikom posameznikom oziroma prizivnim sodiščem ni zastopalo primera.

Toda načelo enakosti orožja je „samo ena poteza širšega koncepta poštenega sojenja“ v kazenskem postopku; ali natančneje: „tudi v odsotnosti tožeče stranke sojenje ne bi bilo pošteno, če bi se postopek odvijal v pogojih, ki bi obtoženca nepošteno postavili v slabši položaj“ (glej sodbo v primeru Delcourt).

63. V tej zvezi je potrebno omeniti, da sta g. Monnell in g. Morris v skladu s sistemom pravne pomoči uživala prednosti svobodne izbire zagovornika v pritožbenem postopku. Kljub opozorilu zagovornika, ki ju je zastopal na sojenju, da ni razumnih izgledov za uspeh pritožbe, njegovega nasveta nista upoštevala in sta prošnjo vložila.

64. Poleg tega sta se zavedala, da se v primeru pritožbe brez prave podlage vložitev in ponovna vložitev prošelj za izdajo dovoljenja za pritožbo lahko zaključi z odredbo 'izgube časa' [loss of time]. [...]

65. [...] G. Monnell in g. Morris sta imela možnost predložiti pisno podlago za pritožbo.

Njuna dodatna prošnja za zagotovitev navzočnosti pred prizivnim sodiščem je bila neuspešna. [...] Iz tega izhaja, da ni imel pred kaznovanjem z dodatnim odvzemanjem prostosti nihče od njiju možnosti osebno oblikovati ustne argumente. Vendar bi njune navedbe v vlogah lahko vsebovale tudi sklepe, ki bi se nanašali na izvrševanje pooblastil za odreditev 'izgube časa', še posebej zato, ker sta prejela opozorila o pomenu pravnega nasveta in posledic, ki jih prinaša vlaganje pritožb brez prave podlage. [...]

66. G. Monnell in g. Morris sta imela pravico imenovati zagovornika, da v njunem imenu na sojenju predstavi ustne argumente. [...]

67. Mogoče je domnevati, da si niti g. Monnell niti g. Morris nista mogla privoščiti, da bi sama plačala odvetnika. Po angleškem pravu nista samodejno upravičena do pravne pomoči: niti za pripravo pisne podlage za pritožbo, niti za pravno zastopanje na ustni obravnavi. Po 3. (c) odstavku 6. člena jima je pravica do brezplačne pravne pomoči zagotovljena samo, v kolikor to terjajo interesi pravičnosti. Vendar pa interesa pravičnosti ni mogoče razumeti kot zahteve po samodejni zagotovitvi pravne pomoči, kadarkoli se želi obsojena oseba, čeprav z majhno objektivno verjetnostjo za uspeh, pritožiti, ko je že bila deležna poštenega sojenja na prvi stopnji. Potrebno je navesti, da sta imela oba vlagatelja pritožbe korist od brezplačne pravne pomoči na sojenju in pri svetovanju o obstoju primerne podlage za pritožbo. [...]

68. Možnost vlagateljev pritožbe, da v pisnih vlogah predstavijo relevantne sklepe, je v danih okoliščinah zadostila interesoma pravičnosti in poštenosti.

Ob sprejemu te odločitve je imelo Sodišče v mislih tudi dejstvo, da traja 'izguba časa', ki jo posameznik tvega z vložitvijo pritožbe, največ dva meseca in ne celotno obdobje med izrekom obsodbe ter odločitvijo prizivnega sodišča. Kot sta vlagateljeva zagovornika poudarila pred Sodiščem, je res, da taka praktična omejitev ne upošteva možnosti vlaganja nadaljnjih prošelj za izdajo dovoljenja za pritožbo. Vendar pa z vidika vseh ostalih sklepov, ki prevladajo, ta pomanjkljivost ne more biti odločilna. [...]

70. Z upoštevanjem posebnih značilnosti konteksta, [...], je Sodišče odločilo, da niti g. Monnellu niti g. Morrisu niso odrekli poštenega postopanja, ki ga zagotavljata 1. in 3. (c) odstavek 6. člena. Iz

tega izhaja, da nobena od teh določb ni bila prekršena. [Odločitev je Sodišče sprejelo s petimi glasovi proti dvema.]

Odklonilno ločeno mnenje sodnikov Pettitija in Spielmanna.

[...] Sodišče je - po najinem mnenju napačno - odločilo, da ni bilo kršitve 6. člena Konvencije. [...]

Je resnično mogoče sprejeti dejstvo, da je podlaga za pritožbo, ki jo je napisal vlagatelj - v zaprtem svetu zapora -, ustrezala zahtevam 6. člena?

Obstoj resne nevarnosti nadaljnjega odvzema prostosti govori proti temu argumentu.

Ali res lahko zahteve, ki jih ponavlja sodba v primeru Oztürk - kjer pa je šlo le za denarno kazen -, uporabimo tudi takrat, ko grozi nevarnost nekajmesečnega zapora? [...]

Meniva, da je v primerih, ko je v nevarnosti posameznikova svoboda, potrebno odločitve sprejemati le v navzočnosti vpletenih oseb in v postopku, ki je v celoti kontradiktoren.

Odklonilno ločeno mnenje sodnika Gersinga.

[...] Večina izjavlja, da je uporaba 6. člena v pričujočem primeru v skladu z odločenimi primeri Sodišča, in se sklicuje na sodbo v primeru Delcourt [...] Sodba v primeru Delcourt se je nanašala na postopek pred belgijskim Kasacijskim sodiščem, v katerem je imelo [sodišče] pristojnost potrditi ali razveljaviti sodbo prizivnega sodišča. Tako v kasacijskem postopku [...] kazenske obtožbe ni bilo mogoče imeti za „odločene“, dokler oprostilni ali obsodilni izrek ni postal dokončen.

Pravni položaj za vlagatelje je v primeru pred nami drugačen. Postopek za izdajo dovoljenja za pritožbo se ne more zaključiti s spremembo izreka o krivdi ali [s spremembo] dolžine kazni, prizivno sodišče pa prav tako ne more razveljaviti sodbe sodečega sodišča. [...] Možnost dodatnega pridržanja sama po sebi ne terja uporabe procesnih jamstev 6. člena. [...]